

bibel&børst – Den barmhjertige samaritan

1. Teksten leses høyt. Gjerne av en eller flere av deltakerne i diskusjonen.

Da sto en lovkyndig fram og ville sette Jesus på prøve. «Mester», sa han, «hva skal jeg gjøre for å arve evig liv?» «Hva står skrevet i loven?» sa Jesus. «Hvordan leser du?» Han svarte: «Du skal elske Herren din Gud av hele ditt hjerte og av hele din sjel og av all din kraft og av all din forstand, og din neste som deg selv.» Da sa Jesus: «Du svarte rett. Gjør det, så skal du leve.» Men han ville rettferdiggjøre seg selv og spurte Jesus: «Hvem er så min neste?» Jesus tok dette opp og sa:

«En mann var på vei fra Jerusalem ned til Jeriko. Da falt han i hendene på røvere. De rev klærne av ham, skamslo ham og lot ham ligge der halvdød. Nå traff det seg slik at en prest kom samme vei. Han så ham, men gikk utenom og forbi. Det samme gjorde en levitt. Han kom, så mannen og gikk rett forbi. Men en samaritan som var på reise, kom også dit hvor han lå, og da han fikk se ham, fikk han inderlig medfølelse med ham. Han gikk bort til ham, helte olje og vin på sårene hans og forbandt dem. Så løftet han mannen opp på eselet sitt og tok ham med til et herberge og pleiet ham. Neste morgen tok han fram to denarer, ga dem til verten og sa: ‘Sørg godt for ham. Og må du legge ut mer, skal jeg betale deg når jeg kommer tilbake.’

*Hvem av disse tre synes du nå viste seg som en neste for ham som ble overfalt av røvere?» Han svarte: «Den som viste barmhjertighet mot ham.» Da sa Jesus: «Gå du og gjør som han.»
(Lukas 10:25-37)*

2. Diskusjon i grupper eller plenum

(Møtelederen kan lese dette høyt, og/eller dele det ut)

- Hva handler denne lignelsen om?
- Hvem er personene i denne lignelsen?
- Hva er moralen i denne lignelsen?

3. Bakgrunnsinformasjon

(Møtelederen kan lese dette høyt, og/eller dele det ut)

I lignelsene møter vi ofte «arketyper», det vil si personer som symboliserer en rolle eller en posisjon mer enn de er individer. I denne lignelsen har vi tre slike «arketyper»: En «prest», en «levitt» og en «samaritan».

I dag er «samaritan» blitt et synonym for noen som handler godt og riktig. Å være en «samaritan» er å være «snill». Men Jesus fortalte denne lignelsen til en gruppe av jøder i Midtøsten for 2000 år siden. De hørte noe litt annet enn oss da Jesus fortalte dem denne lignelsen. For å forestille oss hvordan lignelsen hørtes ut for dem, må vi kjenne litt til hvem personene i teksten var for dem:

«Presten» i fortellingen var en slags biskop, eller en «eldste», i det jødiske samfunnet. Han hadde en høytstående stilling tilknyttet tempelet i Jerusalem.

«Levitten» hadde også en prest- eller tempeltjener-stilling ved tempelet i Jerusalem. De var ifølge tradisjonen etterkommere etter Josefs sønn Levi, og hadde fått sin spesielle stilling ved tempelet tildelt av Moses selv.

Disse to er altså respekterte menn med mye autoritet, både religiøst og sosialt. En jøde på Jesu tid ville tatt det for gitt at disse kjente til, etterlevde og forvaltet religionen og normene på riktig måte.

«Samaritaneren» derimot, har et annet utgangspunkt. På Jesu tid hadde det vært et 500 år langt fiendskap mellom jøder og samaritanere, helt siden disse gruppene sloss om landområder etter at jødene returnerte fra eksilet i Babylon. Både jøder og samaritanere ba til Jahve (som er det hebraiske navnet på Gud i Det gamle testamente), men de var dypt uenige på flere viktige punkter. Samaritanene anerkjente for eksempel bare de to første Mosebøkene, og hadde sitt hellig-sted på fjellet Gerisim – ikke i Jerusalem. Fra Jesu tid finnes det rapporter om flere dødelige angrep både fra samaritanere mot jøder og omvendt. Vi finner flere spor av denne fiendtligheten i Det nye testamente, blant annet tidligere i Lukas-evangeliet:

[Jesus] sendte bud foran seg, og de dro av sted og gikk inn i en samaritansk landsby for å skaffe ham husly. Men der ville de ikke ta imot ham, fordi hans ansikt var vendt mot Jerusalem. Da disiplene Jakob og Johannes fikk høre dette, sa de: «Herre, vil du at vi skal by ild fare ned fra himmelen og fortære dem?» Men han snudde seg og talte strengt til dem. «Dere vet ikke hva slags ånd dere er av», sa han. «For Menneskesønnen er ikke kommet for å ødelegge menneskeliv, men for å frelse.»
(Lukas 9:52-55)

Samaritanen er altså den siste i fortellingen som de jødiske tilhørerne vil forvente skal kunne fortelle dem noe om Guds vilje. Og det er en figur som tilhørerne er mer vant til å se på som en fiende enn en helt.

4. Diskusjon i grupper eller plenum

(Møtelederen leser ett og ett spørsmål høyt)

- Hva handler denne lignelsen om?
- Hva er moralen i denne lignelsen?
- Hvis Jesus skulle fortalt denne lignelsen i Norge i dag – hvem ville fått rollene som henholdsvis prest, levitt og samaritan?
- Hvis Jesus hadde kommet til Forbundet for å fortelle denne lignelsen i dag – hvem ville *da* fått rollene som prest, levitt og samaritan?

5. Bakgrunnsinformasjon

(Møtelederen kan lese dette høyt, og/eller dele det ut)

Prestene og levittene var ikke «fulltids ansatt» ved tempelet i Jerusalem. Tempeltjenesten gikk på omgang, noe som gjorde at prester og levitter stadig måtte reise til og fra Jerusalem. At mannen ble overfalt på veien mellom Jerusalem og Jeriko, impliserer at presten og levitten er på vei til eller fra tempeltjeneste. Ved slikt arbeid var det en rekke kultiske renhetsregler som

måtte overholdes. Å komme i kontakt med et lik, ville for eksempel bety at de ville bli urene, og utelukket fra tempeltjeneste.

6. Diskusjon:

(møtelederen leser ett og ett spørsmål høyt)

- Hva betyr forståelsen av kultisk renhet for innholdet i lignelsen?
- Hva har denne lignelsen å si oss om hva som er viktig for kristne eller for kirka i dag?

7. Diskusjon (hvis tid og ork)

(møtelederen leser ett og ett spørsmål høyt)

- Hvordan forandret teksten seg når leser-perspektivet forandret seg?
- Var det noe i teksten som forble likt når leser-perspektivet forandret seg?
- Hva betyr dette for hvordan vi forstår bibel-tekster?
- Er det mulig å finne en objektivt riktig forståelse av Bibelen?